

Педагогічні технології навчання фізичної культури

УДК 37.037

Ірина Войтович

Динаміка впровадження профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом у Волинській області

Волинський національний університет імені Лесі Українки (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Упровадження Концепції профільного навчання в старшій школі (2003) дало змогу забезпечити можливість однакового доступу учнівської молоді до здобуття загальноосвітньої профільної та початкової допрофесійної підготовки, неперервної освіти впродовж усього життя, виховання особистості, здатної до само-реалізації, професійного зростання й мобільності в умовах сучасного суспільства [3]. Серед напрямів профілізації має своє місце і спортивний, який займає ключову позицію в загальному процесі підготовки висококваліфікованих кадрів із фізичної культури, спорту та туризму.

Моніторинг реформування системи освіти загальноосвітніх навчальних закладів, яке нині представлене профілізацією старшої школи, вимагає особливої уваги, оскільки діяльність економічно розвинутого суспільства прямо пропорційно залежить від допрофесійної освіти майбутніх спеціалістів.

Статистичний контроль будь-якого процесу, у тому числі й освітнього, повинен сприяти підвищенню інтересу до нього та проведенню досліджень у цій сфері. Це дасть можливість відзначити позитивні чи негативні моменти, залежність чи взаємозалежність одного процесу від іншого, визначити динаміку діяльності та перспективи розвитку [2].

Моніторинг упровадження профільного навчання в ЗОНЗ Харківської області вивчала С. С. Вольянська (2007) [1], Полтавської – О. І. Якимець (2008) [5], Луганської – О. Котова (2008) [4].

Водночас досліджень щодо динаміки впровадження профільного навчання у Волинській області нами не знайдено, зокрема й за спортивним напрямом, тому ця проблема потребує подальшого вивчення та глибокого аналізу.

Завдання дослідження – визначити динаміку впровадження профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом у Волинській області.

Методи та організація досліджень. У процесі виконання роботи використано такі методи: аналіз та узагальнення літературних джерел і статистичних даних, методи математичної статистики. Дослідження проводили на базі бібліотеки Волинського національного університету імені Лесі Українки, методичного відділу Управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації та Волинського інституту післядипломної педагогічної освіти.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Розподіл напрямів навчання за популярністю серед волинських школярів був таким: першу трійку зайняли природно-математичний, філологічний і технологічний напрями, які за досліджувані роки змінювали позиції. Так, займаючи перше місце у 2006 / 2007 н. р. природничо-математичний напрям у 2010 / 2011 н. р. опинився на другій сходинці (знизивши свою популярність на 6,1 %). Технологічний напрям з другого місця опустився на третє, також знизивши кількість охоплених учнів на 5,6 %. А от із третьої на першу позицію в популярності серед школярів профільних класів піднявся філологічний напрям (на 7,9 %). Не змінюючи позиції, на четвертому місці перебуває суспільно-гуманітарний напрям, охопивши від 11,5 % у 2010 / 2011 н. р. старшокласників профільних класів до 15,0 % –

2009 / 2010 н. р. Спортивний напрям розміщений на п'ятій сходинці. Кількість учнів старших класів Волинської області, які опанували профільне навчання за цим напрямом навчання, із загальної чисельності старшокласників, зайнятих профільним навчанням упродовж 2006 – 2011 рр., коливалася від 4,2 % до 6,6 %. Піки припадають на 2007–2008 (6,6 %) – 932 школярі та 2008 / 2009 н. р. (6,2 %) – 969 учнів із загальної кількості старшокласників профільних класів. Останню сходинку за охопленням учнів поглибленим навчанням займає художньо-естетичний напрям профілізації (0,5–1,0 %) (рис. 1, табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл учнів профільних класів у Волинській області за 2006 / 2011 н. р.

Напрями навчання	Навчальний рік				
	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011
Природничо-математичний	4011	4439	4884	3897	3668
Суспільно-гуманітарний	1491	2027	1984	1455	2087
Філологічний	2933	3392	4390	3898	4411
Технологічний	3284	3094	3167	2678	2926
Спортивний	522	932	969	687	745
Художньо-естетичний	86	140	116	58	69

Аналіз статистичних даних дає нам можливість дізнатися, що кількісний показник загальноосвітніх навчальних закладів у Волинській області, які впроваджували спортивний профіль навчання, по відношенню до загального числа закладів із профільним навчанням у 2006 / 2007 н. р., становив 11 (2,9 %) установ, пік його припав на 2007 / 2008 н. р. – 29 (5,9 %), 2008 / 2009 н. р. – 30 закладів (5,2 %). Наступні роки характеризувалися зменшенням зацікавлених закладів у включенні спортивного профілю в навчальний процес старшокласників. У 2009 / 2010 н. р. їх кількість скоротилася на 12 установ (1,8 %); у 2010 / 2011 н. р. – дещо зросла до позначки 22 установи (3,6 %).

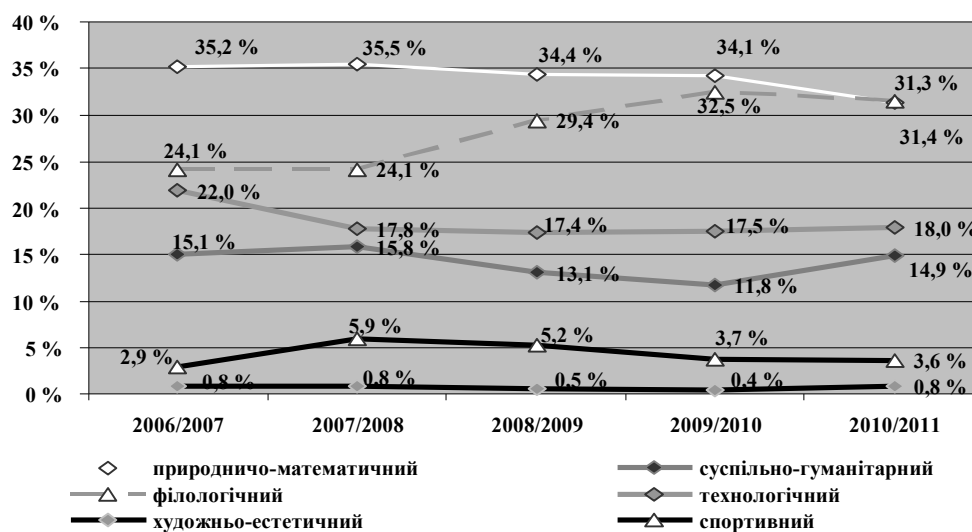

Рис. 1. Динаміка охоплення старшокласників профільним навчанням у Волинській області з 2006 по 2011 н. р.

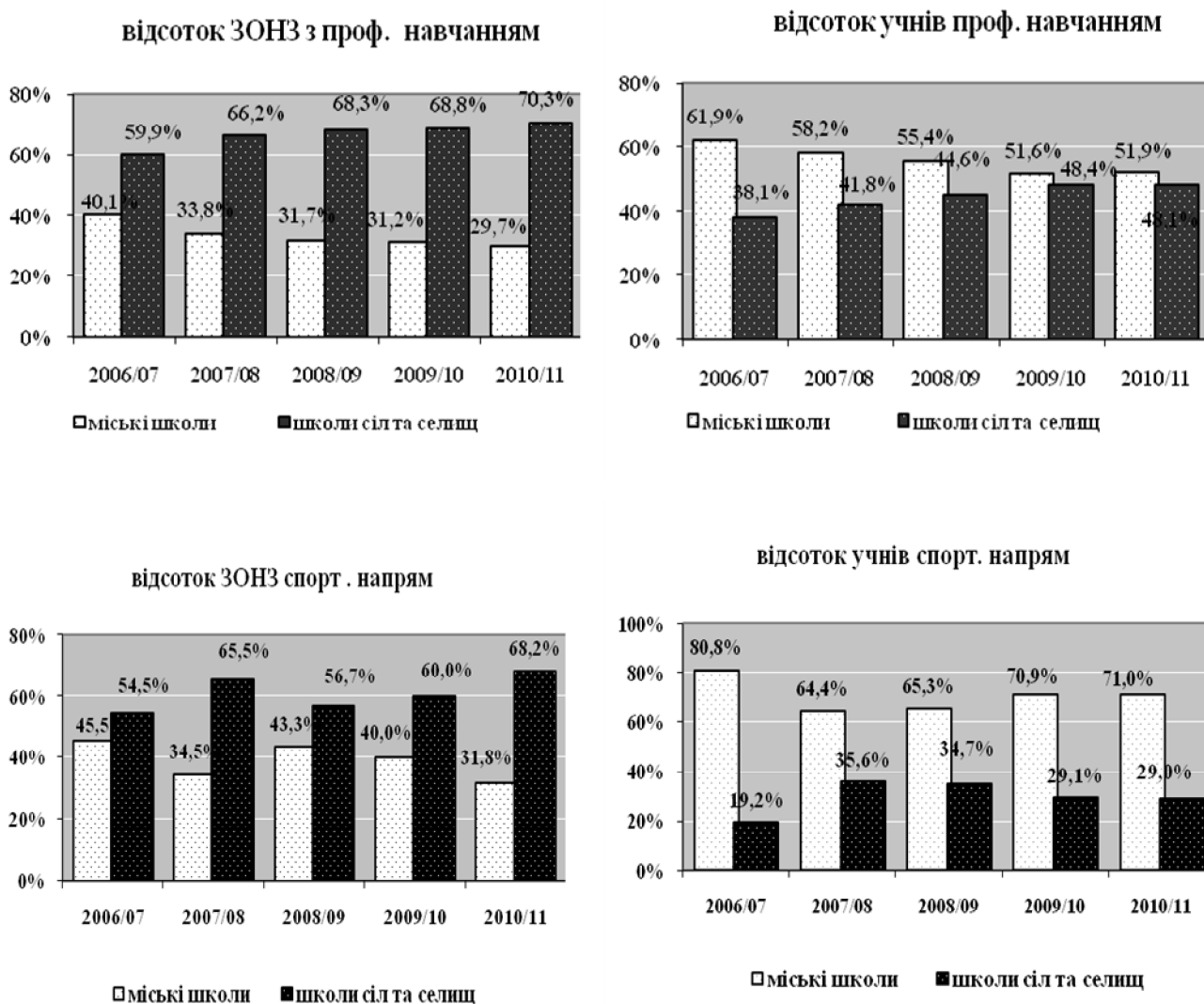
У процесі дослідження виявлено нерівномірність розподілу ЗОНЗ із профільним навчанням залежно від типів населених пунктів.

Як видно з рисунка 2, різниця в територіальному розміщенні ЗОНЗ із профільною старшою школою будь-якого напрямку становить від 19,8 % до 40,6 % на користь сіл та селищ. 2006 / 2007 н. р.: 40,1 % – міські школи, 59,9 % – районні; 2007 / 2008 н. р.: 33,8 % – міські, 66,2 % – районні; 2008 / 2009 н. р.: – 31,7 % та 68,3 %; 2009 / 2010 н. р.: 31,2 %, 68,8 % і 2010 / 2011 н. р. по 29,7 % та 70,3 %, відповідно. Що стосується учнів, то перевага їх кількості більша в міських школах. Однак ця різниця зменшується з кожним роком: із 23,8 % у 2006 / 2007 н. р., 16,4 % – у 2007 / 2008 н. р., 10,8 % – у 2008 / 2009 н. р., у 2009 / 2010 н. р. – 3,2 % до 3,8 % – у 2010 / 2011 н. р.

Тобто активність щодо залучення школярів у профільні класи в селах зростає стрімкіше або ж вона є стабільною, а бажання міських старшокласників до вступу в профільні класи дещо знижується. Цю динаміку можна пояснити також зменшенням загальної кількості учнів області в цілому.

Розглянемо такий перерозподіл окремо за спортивним напрямом.

Щодо динаміки територіального розміщення за досліджувані роки навчальних закладів із профільним навчанням за спортивним напрямом, то вона є нестабільною, але з перевагою сільської місцевості. Із 2006 / 2007 н. р. в містах нараховувалось менше ЗОНЗ, які на допрофесійному рівні готували майбутніх спеціалістів із фізичної культури (45,5 %), порівняно зі своїми сільськими колегами (54,5 %). 2007 / 2008 н. р. відзначився зростанням різниці розподілу таких закладів до 31,0 %. У наступному навчальному році частка шкіл зі спортивним профілем у селах та селищах становила 56,7 %, у містах – 43,3 %. Із 2009 по 2011 р. спортивний напрям навчання в старшій школі зріс до 68,2 % у районних ЗОНЗ, у міських – знизився до 31,8 % (рис. 2).

Рис. 2. Розподіл закладів із профільним навчанням у Волинській області та учнів, які в них навчаються

Також рис. 2 дає нам змогу охарактеризувати динаміку розподілу учнів спортивних класів залежно від території, де вони проживають. Загалом відзначається зворотна тенденція до більшого поширення спортивного профілю серед школярів міст протягом усього досліджуваного періоду. У 2006 / 2007 н. р. відсоток дітей, які обрали спортивний профіль, становив 80,8 % – у містах, у селах та селищах – 19,2 %. У наступному році цей показник змінився й спортивні класи сільських шкіл наповнило 35,6 % учнів від загальної кількості школярів Волинської області, які бажали пов'язати

своє майбутнє навчання та професію з фізичною культурою й спортом. 2008 / 2009 н. р. знову характеризувався перерозподілом цього кількісного показника старшокласників: 65,3 % – учні міських шкіл, 34,7 % – районних. У 2009 / 2010 н. р. у старших класах спортивного напрямку ЗОНЗ міст навчалось на 5,6 % учнів більше, порівняно з попереднім роком, при показнику 70,9 %; відповідно, частка таких школярів сіл і селищ знизилася до 29,1 %. І останній 2010 / 2011 н. р. засвідчив зростання кількості старшокласників у спортивних класах міст на 0,1 %.

Тобто кількісна перевага навчальних закладів, які мали профільні спортивні класи в старшій школі, відзначалась у районах, а от показник охоплення старшокласників цим видом навчання вищий у міських школах.

Щодо розподілу ЗОНЗ із профільним навчанням за спортивним напрямом по містах і районах області, то за період ведення статистики у Володимир-Волинському та Ратнівському районах не було жодного спортивного класу; усього по одному класу спортивного напрямку зареєстровано в Старовижівському, Турійському й Шацькому районах. Найбільша кількість шкіл, у яких діють чи діяли спортивні класи, – це Ківерцівський (від одного до шести навчальних закладів) та Луцький (від одного до чотирьох навчальних закладів) райони.

Загалом кожного навчального року за досліджуваний період від 5-ти до 11-ти районів не мали профільного класу спортивного напрямку. У решті районів Волинської області наявність таких класів коливалась у межах від нуля до двох (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість навчальних закладів із профільними спортивними класами у Волинській області

Навчальний рік	2006 / 2007	2007 / 2008	2008 / 2009	2009 / 2010	2010 / 2011
Усього по районах	7	23	23	15	19
Усього по містах	4	6	7	3	3
Усього	11	29	30	18	22

Значущим, на нашу думку, є порівняльний аналіз стану впровадження профільного навчання за спортивним напрямом у ЗОНЗ Волинської області відносно таких даних в Україні, оскільки це дасть змогу визначити реальну картину реалізації на Волині цього виду освіти в старшій школі на рівні всієї держави.

2006 / 2007 н. р. характеризувався перевагою кількісного показника навчальних закладів зі спортивним напрямом профілізації із загальної кількості всіх ЗОНЗ із профільним навчанням усієї України (4,8 %) над Волинською областю (2,9 %). 2007 / 2008 н. р. дав можливість відзначити зростання досліджуваних даних як усієї держави (5,5 %), так і Волині (5,9 %). Подальші роки дали змогу відзначити поступове зниження відсотка ЗОНЗ зі спортивним напрямом серед загальної кількості профілів як по області, так і по Україні: 2008 / 2009 н. р. – 5,2 % та 5,3 %, відповідно, 2009 / 2010 н. р. – 3,7 % – по вищевказаному регіоні й 4,3 % шкіл зі спортивним профілем, упровадженим у старшу ланку школи із загальної кількості ЗОНЗ із профілізацією по Україні. 2010 / 2011 н. р. характеризується впровадженням профільним спортивних класів у 3,8 % шкіл із профільним навчанням по території України та 3,6 % – Волинської області.

Що стосується частки учнів спортивних класів відносно всіх старшокласників, які отримували профільне навчання, то показник Волинської області вищий від середнього загальноукраїнського в кожному з навчальних років приблизно у два рази й становив від 4,2 % у 2006 / 2007 н. р. до 6,6 % – у 2007 / 2008 н. р. Отож, за п'ять останніх навчальних років середній показник України залучення школярів старшої ланки до відвідування спортивних класів становив 2,6 %, 3,0 %, 3,0 %, 2,8 % та 3,0 %. Показники досліджуваної області значно вищі – 4,2 %, 6,6 %, 6,2 %, 5,4 %, 5,4 %.

Відзначити перевагу показника охоплення школярів спортивним профілем над кількістю закладів, де вони навчаються, на нашу думку, не слід, тому що обидва вони є важливими. Перший сприяє активізації залучення учнів, другий – упровадженню цього виду навчання в старшу школу та відзначення увагою керівництва навчального закладу актуальності цього напрямку профілізації.

Висновок. Визначивши відсотковий перерозподіл учнів профільних класів Волинської області з 2006 / 2007 н. р. по 2010 / 2011 н. р. за різними напрямками навчання, установили, що спортивний напрям перебуває на п'ятій позиції із шести можливих із показником від 4,2 % до 6,6 %.

Дослідження перерозподілу учнів профільних спортивних класів залежно від місця проживання дало можливість відзначити більший кількісний показник розміщення ЗОНЗ із профілізацією в селах

та селищах. Частка охоплення старшокласників цим видом навчання вища в міських школах. Така ж тенденція відзначається й у спортивному напрямі.

Проведений порівняльний аналіз досліджуваних показників Волині із середньостатистичними даними України дав можливість зазначити, що частка навчальних закладів зі спортивним напрямом профілізації як Волинської області, так і всієї держави, значно не відрізнялася (до 0,6 %), окрім 2006 / 2007 н. р., де середній показник України більший на 1,9 %. Щодо відсотка охоплення старшокласників спортивним напрямом за досліджувані роки, то дані Волині більші від середньостатистичних по Україні приблизно у два рази.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з визначенням динаміки й аналізом профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом в інших регіонах України та загалом по всій державі.

Список використаної літератури

1. Вольянська С. Є. Профільна старша школа. Програмно-цільовий проект / С. Є. Вольянська // Програмно-цільові проекти (з досвіду роботи Харківського регіону) – Х. : ХОНМІБО, 2007. – С. 64–74.
2. Головач А. В. Статистика : підручник / Головач А. В., Єріна А. М., Козирев О. В. – К. : Вищ. шк., 1993. – 623 с.
3. Концепція профільного навчання в старшій школі. Лист МОН України від 30.05.2003 № 1/9-273 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.mon.gov.ua.
4. Котова О. Принципи організації профільного навчання у старшій школі / О. Котова // Освіта на Луганщині. – 2005. – № 1 (28). – С. 52–56.
5. Якимець О. І. Моніторинг якості профільного навчання: шляхи удосконалення роботи закладів і установ освіти Полтавської області (2006 / 2007 н. р.) Профільне навчання: досвід. Упровадження, інноваційні технології / Якимець О. І. – Полтава : ПОІППО, 2008. – С. 11–12.

Анотації

Наведено показники моніторингу впровадження профільного навчання старшокласників за спортивним напрямом у Волинській області. У дослідженні використано дані Управління освіти і науки Волинської облдержадміністрації та Волинського інституту післядипломної освіти. Установлено, що спортивний напрям перебуває на п'ятій позиції із шести можливих із показником від 4,2 % до 6,6 %. Визначено відсотковий розподіл учнів спортивних класів та закладів, у яких вони навчаються, за період від 2006 по 2011 н. р. Показано перерозподіл учнів профільних спортивних класів залежно від місця проживання, який дав можливість відзначити кількісну перевагу навчальних закладів зі спортивним профілем у селах та селищах, дані по школярах – на користь міських шкіл. Проведено порівняльну характеристику досліджуваних показників Волинської області та середньостатистичних даних України, де встановлено, що частка навчальних закладів зі спортивним напрямом профілізації як Волинської області, так і всієї держави, значно не відрізнялася (до 0,6 %), окрім 2000 / 2007 н. р., у якому середній показник України більший на 1,9 %. Щодо відсотка охоплення старшокласників спортивним напрямом за досліджувані роки, то дані Волині більші від середньостатистичних по Україні приблизно у два рази.

Ключові слова: профільне навчання, спортивний напрям, старшокласники, динаміка, Волинська область.

Ирина Войтович. Динамика внедрения профильного обучения старшеклассников по спортивному направлению в Волинской области. Приведены показатели мониторинга внедрения профильного обучения старшеклассников по спортивному направлению в Волинской области. В исследовании использованы данные Управления образования и науки Волинской облгосадминистрации и Волинского института последипломного образования. Установлено, что спортивное направление находится на пятой позиции из шести возможных с показателем от 4,2 % до 6,6 %. Определено процентное распределение учащихся спортивных классов и учреждений, в которых они учатся, за период с 2006 по 2011 учеб. г. Показано перераспределение учащихся профильных спортивных классов в зависимости от места проживания, который дал возможность отметить численное превосходство учебных заведений со спортивным профилем в селах и поселках, данные по школьникам – в пользу городских школ. Проведена сравнительная характеристика исследуемых показателей Волинской области и среднестатистических данных Украины, где установлено, что доля учебных заведений со спортивным направлением профилизации как Волинской области, так и всего государства, значительно не отличалась (до 0,6 %), кроме 2006 / 2007 учеб. г., в котором средний показатель Украины больше на 1,9 %. Что касается процента охвата старшеклассников спортивным направлением по исследуемые годы, то данные Волини больше среднестатистических по Украине примерно в два раза.

Ключевые слова: профильное обучение, спортивное направление, старшеклассники, динамика, Волинская область.

Irina Voitovich. Dynamics of Introduction of Profile Studying of Senior Pupils in Sports Course in Volyn Region. The results of monitoring of introduction of profile senior pupils studying in sports courses in Volyn region are given. In research data from Board of Education and Science of Volyn State Administration and Volyn Institute of Post-Qualifying Education are used. It is determined that sports course is on the fifth place out of six possible with the rate from 4,2 % up till 6,6 %. It is also estimated the percentage ration of pupils of sports classes and establishments where they are studying at for the period of 2006/2011. It is shown the redistribution of pupils of profile sports classes according to the place of their living. This showed that there are more sports educational establishments in villages and settlements, but there is a bigger quantity studying in cities and towns than villages and other settlements. Comparison characteristics of the results of Volyn region and Ukrainian average results was made and it has shown that the percentage of sports establishments in Volyn region and all over Ukraine is almost the same (till 0,6 %), except for the years 2006/2007 when the average Ukrainian rate was higher in 1,9 %. The percentage of pupils studying sports courses during the years of research the rate in Volyn region is two times higher than on the territory of the rest of Ukraine

Key words: profile studying, sports course, senior pupils, dynamics, Volyn region.

УДК 371.71

**Оксана Кубович,
Раїса Потапнюк,
Жанна Сотник,
Лідія Ілик**

Використання різних підходів до обґрунтування здоров'язберігальних технологій навчання студентів

Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янука (м. Рівне)

Постановка наукової проблеми та її значення. Аналіз останніх досліджень. Кризовий стан зі станом здоров'я дітей, підлітків і студентської молоді вимагає пошуку нових підходів до обґрунтування й реалізації здоров'язберігальних технологій навчання як майбутніх фахівців, так і учнів у загальноосвітніх навчальних закладах.

Доведено, що стан здоров'я людини зумовлює всі сторони й сфери життєдіяльності особистості з біологічного, духовного та соціального погляду. Здоров'я людини – це життєва цінність, яка займає найвищий щабель в ієрархічній системі якісних проявів кожної особистості [1; 3; 4].

Із розвитком суспільства, зростанням добробуту, цивілізації цінність здоров'я все більше зростає, проблеми досягнення його значно ускладнюються, що спонукає до підвищення науково-теоретичної та методично-реалізаційної уваги до нього [2; 3; 5].

“Здоров'я” – це складне інтегральне поняття, яке залежить від численного комплексу фундаментальних факторів: соціальних, генетичних, екологічних, психосоціальних, медичного обслуговування тощо [1; 2].

Усе частіше поняття “здоров'я” поєднується та пов'язується з фізичною культурою, фізичним вихованням. В окремих випадках учителя фізичної культури в школі ототожнюють з “учителем здоров'я” [5; 7].

В Україні у ВНЗ фізкультурного профілю професійно готують фіхівців “здоров'я людини” [6; 7].

Оздоровча спрямованість фізичного виховання проявляється як спрямований вплив його на всіх без винятку школярів протягом їх навчання у школі. Фізичне виховання школярів – це спеціально організований процес педагогічного впливу на особистість із використанням системи організованих рухів, м'язових і фундаментальних навантажень, природних та гігієнічних факторів із максимальним “включенням свідомості” школяра в напрямі формування поведінково-діяльнісного стилю життя з метою розвитку та підтримання адаптаційних і функціональних процесів [3; 4; 5].

Із цих позицій можна оцінювати внесок фізичного виховання в загальне поняття “здоров'я людини”.

Особлива роль тут відводиться вчителям фізичної культури, фахівцям здоров'я людини, які зобов'язані володіти високими професійними здібностями, що забезпечують практичне досягнення кінцевого результату на рівні здоров'я.